

Prof. dr. Hafenscher Károly
tanszékvezető egyetemi tanár,
a Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinatának
lelkészi elnöke

A MEÖT TAGEGYHÁZAINAK ÁLLÁSPONTJA
AZ ÚRVACSORÁRÓL

Bevezetés

Arra kértek fel, hogy rövid előadásban vázoljam a MEÖT tagegyházainak álláspontját az úrvacsoráról. Bár megvalósíthatatlannak tartom ezt, mégis elvállaltam. Nem tehettem mást, hiszen olyan nagy kincsről van szó, amelyről beszélni kell, akkor is, ha az *magnum mysterium* – megérteni, elmagyarázni, logikus érvekkel alátámasztani soha senki nem tudja. Titok az, amit újra meg újra átélünk a Krisztussal való találkozásban. A kincs, amely nem ráadás az életre, hanem az élet maga, ahogy Pál apostol fogalmaz: „*nékem az élet Krisztus*”.¹

A megbízatás lehetetlen volta abban áll, hogy a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának 11 tagegyháza van, és további 20 egyházzal és egyházakhoz kötődő szervezettel testvéri együttműködésben végzi közös munkáját.² A Magyar Katolikus Egyház az Ökumenikus Tanácshoz mint megfigyelő, együttműködő tag kapcsolódik.

Ha csak a teljes jogú tagsággal bíró felekezeteket vesszük, 11 eltérő úrvacsora-tanításról, 11 különböző eucharisztikus gyakorlatról beszélhetünk. Ezek egyenkénti pontos leírása, szakszerű teológiai bemutatása és összehasonlító elemzése bőven meghaladja jelen előadásunk keretét. Így elsősorban az alapvető vonásokra irányítom a reflektorfényt, és általános ökumenikus tanulságokat fogalmazok meg.

Ha ezt a színgazdag közösséget tekintjük, az ökumenikus mozgalom egyik alapfogalma juthat eszünkbe: „*egység a sokféleségben*”.³ Ez a sokszínűség – teológiai megközelítésben – a keresztyén testvéreket egyszer-

re vezeti bűnbánatra és készzeti hálaadásra. Bűnbánatra, hiszen a kezdetől fogva zajló töredezőek, majd szakadások háttérében – most csak gondoljunk a korinthusi gyülekezet pártoskodására, az 1054-es nagy skizmára vagy a reformáció nyomán támadt nyugati egyházszakadásokra – mindig ott álltak az emberi okok, a megosztó gondolkodásmód és magatartás, a fájdalmas események, a kenyértörésre vitt nézeteltérések.⁴ Ugyanakkor – bármily nehéz erről beszélni – a nagy törések és szakadások hálaadásra is készítetik Isten népét, hiszen az egyház Ura itt is – az ószövetségi József-történet mondanivalójához hasonlóan – átokból áldást tudott előhozni,⁵ s ma újra meg újra rácsodálkozunk az egyház gazdag színárnyalataira, egymástól tanulunk, és egymás hite által erősödünk.⁶

A 16. századi reformátori tanítás – az ember Isten előtt (*coram Deo*) *simul iustus et peccator*; azaz egyszerre bűnös és igaz, igaz a földön küzdő egyházra is. Az Istentől való eltávolodását, távolságtartását, összetört istenképűségét éppen úgy magán viseli, mint a megigazító isteni szeretet jelét, s így állhat Teremtője elé, mint aki elveszett, de megváltott és újra hazafogadott „tékozló fiú”, kegyelmet kérve, és megtapasztalva, hogy minden kegyelem. *Simul iustus et peccator...* S ez igaz az egyházra, Isten új választott népére és tagjaira egyaránt.

1. Az egyház egységmozgalmai

Az ökumenikus mozgalmak mind protestáns, mind ortodox, mind pedig római katolikus oldalról nagy eredményeket hoztak az ökumené századában, a 20. században; a nagy lépések közt azonban nincs ott a közös eucharisztikus ünneplés lehetősége és megvalósulása.⁷ S bár eltérő vélemények vannak abban, hogy az ökumené *célja* vagy az *egység jele* az eucharisztikus közösség, az *intercommunio*; azt a tapasztalat nyomán megállapíthatjuk, hogy a világ számára érthetetlen, sőt botrány⁸ az, hogy Jézus tanítványai nem tudnak együtt leülni mesterük asztalához, s ha le is ülnek, akkor is külön csoportokban, messze egymástól. Jézus főpapi imádságának⁹ egyik tárgya, hogy a Mennyei Atya adja meg, hogy övéi egy(ek) legyenek, hogy elhiggye a világ, hogy Jézust az Atya küldte... A maguk felekezetének útját tudatosan vállalók számára égető és fájó ez a jelenlegi helyzet, s imádságuk állandó tárgya, cselekedeteik folyamatos

igyekezete, hogy Krisztus népe már itt a földi valóságban együtt ünnepelhesse az eucharisziát, a két megközelítés szerint akár célként, hogy elérje; akár eredményként, hogy a megvalósuló ökumené jeleként megélhesse. Vajon leomlik-e a válaszfal a különböző keresztény felekezetek között, és be tudják-e együtt fogadni Isten Krisztusban adott nagy ajándékát, meg tudják-e élni Urukkal a testközeli találkozást az ucharisziában, vagy ez marad az eszkatologikus reménység tárgya, s a Barány menyegzője lesz majd az a pillanat, ahol a tanítványok – nagycsütörtökhöz, az utolsó vacsorához hasonlóan – együtt ülhetnek Uruk asztalánál?

2. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának tagegyházai

A tagegyházak három csoportba oszthatók – akkor is, ha ez az elnagyolt csoportosítás magában hordja a veszélyt, hogy a részletekben megnyilvánuló eltérést figyelmen kívül hagyjuk: keleti egyházak, történelmi protestáns egyházak, neoproteštáns egyházak. A római katolikus egyház megfigyelői vendégstátuszban vesz részt a MEÖT életében.

2.1. A keleti egyházak

Az Ökumenikus Tanács öt tagegyházat foglal magában a keleti kereszténység Magyarországon élő közösségei közül: a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyét, a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Ortodox Exarchátusát, a Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházat, a Magyarországi Román Ortodox Egyházmegyét és az Orosz Ortodox Egyház Magyar Egyházmegyéjét (Moszkvai Patriarchátus). Más-más nyelv, más kulturális örökség, más egyházi struktúra és más, az egyetemes liturgikus gyakorlatot átszövő nemzeti és helyi tradíciók.

Az ortodoxia leggyakrabban kiszolgáltatott szentsége az Eucharisztia. A Szent Liturgia központja ez a szentség. Így is nevesíti a liturgia szövege: „Szentség a szenteknek”. Az egyház minden tagja, aki él az Eucharisziával, részesedik Jézus Krisztus testéből és véréből. A szentség elnevezése is sokat elárul: „Titkos” vagy „Titokzatos Vacsora”.¹⁰

Az ortodox egyház nem alakított ki dogmatikailag rögzített tanítást az Eucharisziáról. Olyan titokzatos valóságról van szó ugyanis, amelyet szavakkal kifejezni sem lehet. Amint Ioannis Zizioulas írja:

„Az atyák számára lehetetlen lett volna izolálni, objektivizálni és önálló témává emelni az Eucharisziát, ugyanis az Eucharisztia misztériumát a teljes gazdagságában vett üdvösség misztériuma kifejeződésének tekintették, nem pedig a dogmatika elkülönített fejezetének.”¹¹

Az ortodox felfogás szerint az Eucharisziában az elemek teljesen a feltámadott Krisztus testévé válnak. Ahogyan Krisztus Istenember volt – és az is –, úgy változik át az eucharisztikus kenyér és bor az Istenember Krisztussá. És amint Krisztusban nem választható szét az Isten és az ember, ugyanúgy nem osztható fel az Eucharisztia kenyere és bora szubsztanciára és annak tulajdonságaira, mivel a Szentlélek által mindkettő egészévé válik Krisztus Testévé.¹²

Az ortodox Szent Liturgiában¹³ a megfelelő előkészítés után¹⁴ a megformált kenyér és a szőlőbor átkerül az oltárasztalra, ahol Jézus szavainak elmondása után – „vegyétek és egyétek...” – az eucharisztikus ima során történik meg a kenyér és a bor átváltoztatása. A hívek a liturgia záró szakaszában két szín alatt áldoznak. Az áldozás után megmaradt eucharisztikus adományokat a hívek elbocsátása után a szolgáló klerikusok egyike fogyasztja el. Az elsőáldozás már a keresztséget követően lehetséges, hiszen a keresztség alkalmával kiszolgáltatták a bérmálás szentségét is.

2.2. Az evangélikus egyház

Az úrvacsora az evangélikus egyházban kiemelt szerepet játszott és játszik. Az evangélikus keresztények a reformációban igyekeztek visszaállítani a kétfókuszú istentiszteletet, amely az ősegyház gyakorlata is volt: az ige és a szentség mint a liturgia két központja hordozza Krisztus valóságos jelenlétét. Ő szólal meg, hiszen nemcsak Krisztust hirdetjük, hanem maga a testté lett ige inkarnálódik a prédikációban. Ő adja önmagát, hiszen az úrvacsorai oltárhoz ő hív, ő az, aki vendégül lát, de egyben önmagát adja eledelül az asztalhoz telepedőknek.

Az evangélikus hitvallási iratok egyike, az ún. „egységnyi irat” (*Konkordiakönyv*) így fogalmaz: 1. Hisszük, tanítjuk és valljuk, hogy a szent vacsorában Krisztus teste és vére valóságosan és lényege szerint van jelen, és valósággal ezt osztják ki a kenyérrel és a borral, és valósággal ezt vesszük magunkhoz. 2. Hisszük, tanítjuk és valljuk, hogy Krisztus szerzési ígéit nem szabad másképpen érteni, csak ahogyan szó szerint hang-

zanak, tehát a kenyér nem Krisztus távol lévő testét, a bor nem Krisztus távol lévő vérének jelenti, hanem hogy a kenyér és a bor a szentségi egyesülés miatt valóságosan Krisztus teste és vére. 3. Ami pedig a konszekrációt illeti, hisszük, tanítjuk és valljuk, hogy Krisztus testének és vérének jelenlétét a szent vacsorában nem valamely embernek a cselekedete vagy a szolgálatot végző szava hozza létre, hanem azt egyes-egyedül a mi Urunk, Jézus Krisztus mindenható erejének kell tulajdonítanunk.¹⁵

A Nagy kátében Luther így ír: „...ez a szentség kenyér és bor, de nem egyszerűen olyan kenyér és bor, amilyent egyébként az asztalra tesznek, hanem Isten igéjébe foglalt és hozzá kötött kenyér és bor. Az ige különbözteti meg ezt a szentséget és teszi azt, hogy az nem egyszerűen kenyér és bor, hanem Krisztus teste és vére, valóságban és neve szerint. »Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum«.¹⁶ Szent Ágostonnak ez a mondása olyan helyes és találó, hogy aligha mondott ennél jobbat. Az igének kell az elemet szentséggé tennie, máskülönben az csak elem marad. Krisztus igéje ezt mondja: »Vegyétek, egyétek ez az én testem, igyatok ebből mindnyájan ez az újszövetség az én véremben...« akkor valóban Krisztus teste és vére az igének megfelelően. Mert amit Krisztus szája szól, az úgy van: Ő nem hazudik és nem csal. Akár méltatlan, akár méltó vagy, ez itt az Ő teste és vére azoknak az igéknek az erejéért, amelyek a kenyérral és a borral társulnak.»¹⁷

A krisztusi rendelésnek való megfelelés miatt gyakorolja az evangélikus egyház a két szín alatti úrvacsoravételt (áldozást).¹⁸

Az úrvacsorát – tanítják – a hit ragadhatja meg és fogadhatja be. Az úrvacsorára való készülről és annak vételéről pedig Luther *Kis káté*-ja alapján ezt tanítják az evangélikusok: „*A böjtölés és a testi készülés szép külső rend, de igazán méltó és jól készült csak az, aki hisz ebben az igében: »értetek adatott«, és »kiontatott bűnök bocsánatára«.* Aki pedig nem hisz ezeknek az igéknek, vagy kételkedik bennük, az méltatlan és készületlen. Mert ez az ige: »értetek«, nem követel mást, csak hitet.»¹⁹

Az evangélikus értelmezéssel kapcsolatban sokszor emlegetik, hogy az úrvacsora Krisztus jelenlétére vonatkozóan a három előljárószót alkalmazza. „*Hogyan van Krisztus jelen? – in, cum, sub.*» Ennek igazi értelme, hogy az úrvacsora vételekor nemcsak úgy részesülünk Krisztus váltságában, hogy elfogadjuk, amit hallunk; hanem úgy is, hogy eközben magunkhoz vesszük az ostyát (kenyeret) és a bort, amelyekre Krisztus azt

mondja, hogy az az ő értünk adott teste és vére. Vagyis nemcsak fülünkkel és értelmünkkel, hanem szájunkkal²⁰ is részesülünk Krisztus ajándékában, tehát nemcsak lelkileg, hanem testileg is az ige által.”²¹

Az evangélikus úrvacsorát a gyülekezeti gyakorlatban közösségi gyónás előzi meg, amelyben öt kérdésre való válasz után hangzik el a Krisztus rendelése szerint való *absolutio*.²²

A Magyarországi Evangélikus Egyház 2020-ban meghirdette az úrvacsora évét, amelyet a járványhelyzetre való tekintettel meghosszabbított 2021. október 31-ig.²³ Az evangélikus zsinat pedig az eddigi, konfirmációhoz kötött első úrvacsoravétel lehetőségét – megfelelő kíséret és előkészítés feltételével – előrehozta 12 évnél fiatalabb gyermekek számára is.²⁴

Az évtizedek óta tartó legfelsőbb szintű evangélikus-katolikus dialógus számos jelentős állomását közös dokumentumok jelzik, ezek közül is kiemelkedik az *Eucharist/Das Abendmahl* című kötet, amely a Lutheránus Világszövetség és a Vatikán Közös Bizottságának együtt kiadott anyaga. Ugyanígy kiemelkedik a dialógus máig tartó tárgyalásainak aktuálisan is folytatódó témája a papi szolgálatról és annak közös dokumentuma (*Ministry – Das Amt*), hiszen nem az úrvacsora tanításában található meg a döntő különbség a katolikus és a lutheránus gondolkodásban és gyakorlatban, hanem a papi szolgálatról való eltérő nézetekben.

2.3. A református egyház

A *Heidelbergi Káté*, mint a református egyház alapvető hitvallási iratának egyike, így fogalmaz: „*Krisztus nekem és minden hívőnek meghagyta, hogy egyek a megtört kenyérből s igyak a nekem nyújtott pohárból az ő emlékezetére. Ezzel együtt megígérte, hogy az ő testének feláldozása és megtöretése, vérének kiontása a kereszten értem is éppúgy megtörtént, mint ahogy két szememmel látom, amikor az Úr kenyerét nekem megtörik és a kelyhet nekem odanyújtják. És azt is megígérte, hogy az ő megfeszített teste és kiontott vére olyan bizonyosan táplálja lelkemet az örök életre, mint amilyen valóságosan eszem a kenyérből és iszom a kehelyből, amelyet Krisztus testének és vérének jegyeként az Úr szolgálja nekem átad.*”²⁵

Zsengeller József így vall:²⁶ református hitünk szerint tehát a kenyér és a bor szent jelképek, „jegyek”, melyek célja, hogy az emlékezés során

valamilyen testi valóságban is átéljük a lelki azonosulást. A „*Szentlélek munkája által olyan valóságosan részesedünk az ő testében és vérében, mint amilyen valóságos az, hogy e szent jegyeket az ő halála emlékeztetere elfogyasztjuk*” (1Kor 10,16–17).²⁷

A református egyház tanítását külső szemlélők az úrvacsora szimbolikus értelmezéseként szokták értékelni. Fekete Károly püspök kifejti, valóban jel (szimbólum) abban az értelemben, hogy „*A végbemenő cselekménysor Isten cselekedetét jelképezi és ábrázolja. Református hitvallási örökségünk szerint a jel a jelzett dologgal hasonlósági és egységi viszonyban van.*”²⁸

A református úrvacsoravétel minden esetben istentiszteleten zajlik, ahol a hangzó ige előkészíti a szentség vételét és a gyülekezet részéről felcsendülő *Apostoli hitvallás* kifejezi a szentség hittel való megragadását. Ezt követően pedig az úrvacsora bűnbocsátó lényegének hitbeli elfogadására, valamint a megbocsátásból fakadó hálaadó, engedelmes életre vonatkozóan felel a közösség a lelkipásztor kérdéseire („hiszem és vallom, ígérem és fogadom”). Ezután nyilvánosan kihirdetik az isteni bűnbocsánatot és áldást, majd ki-ki egyenként járul az úrasztalához, hogy vegye először a kenyeret, majd a bort.

A református tanítás szerint az úrvacsora jegyei nem változnak át Jézus testévé és vérévé. Ugyanakkor vallják, hogy az élő, megdicsőült Krisztus az úrvacsorában valóságosan jelen van, és teljes valójával közösségre lép az emberrel. Ez a valóságos jelenlét azonban – miként az igehirdetésben is – a Szentlélek által történik. Ezt a református tanítást Kálvin nyomán *praesentia realis*nek nevezik. Jézus Krisztusnak a Szentlélek által való valóságos jelenléte teremti meg a vele való titokzatos egyesülést (*unio mystica cum Christo*). A *Heidelbergi Káté* imént már idézett 79. kérdés-felelete így folytatódik: „*Mi a Szentlélek munkája által olyan bizonyosan részeséivé válunk az Ő valóságos testének és vérének, amilyen bizonyos az, hogy a szent jegyeket az Ő emlékeztetere testi szánkba vesszük.*”²⁹

2.4. A baptista egyház

A Magyar Baptista Egyház hitvallásában utalás történik a szentség szerzetési ígére (*verba testamenti*), a hitvallás az úrvacsorával kapcsolatban egyértelműen emlékjegyekről szól. A kenyér és bor pedig jelképek,

amelyeket hittel vesz magához a hívő. Ezt olvassuk: „*Hisszük, hogy az úrvacsorát Jézus Krisztus szerezte, hogy azzal rendszeresen élve, hálaadással emlékezzünk végtelen szeretetére, és cselekvő módon hirdessük halálát, amíg visszatér.*”

Az Úr Jézus halálának emlékjegyében, a kenyérben és a borban azok részesülhetnek, akik újjászülettek, hitük vallomására bemerítkeztek, Istennel és embertársaikkal rendezett közösségben élnek.

Az úrvacsora jegyei – a kenyér és a bor –, Krisztus megtört testének és kiontott vérének jelképei. Ha ezeket hittel, a Megváltóra emlékezve vesszük magunkhoz, a Szentlélek által lélekben egyesülünk Urunkkal, mert a külső cselekmény során megújul bennünk a bizonyosság: Immánuel! Velünk az Isten.

Az úrvacsorában, Krisztussal való közösségünkkel egyidejűleg kiábrázolódik és megújul testvéreinkkel való közösségünk is.”³⁰

Lőrik Levente kiemeli az eucharisztikus, azaz hálaadó jelleget. Így fogalmaz az úrvacsora baptista megközelítéséről: „*Az úrvacsora objektív alapjának, azaz Jézus Krisztus váltságahalálának és feltámadásának, valamint a Szentlélek kitöltetésének párosulnia kell az Ige meghallásával és annak hittel történő elfogadásával mint szubjektív alappal, hogy az úrvacsora betölthesse Krisztus által rendelt célját a gyülekezet és a hívő életében. Ez utóbbi a másik tényező, ami a baptista közösségekben az úrvacsorát kiemelkedően fontossá teszi: a váltságért való hálaadás ünnepevé, melyben megújul a gyülekezet bizonyossága afelől, hogy Ura közte és vele van, s ennek nyomán megújul a gyülekezet Ura iránti odaszánt-sága is. Mindezek következményeképpen pedig megújul a gyülekezet tagjainak egymással való szeretetközössége.”³¹*

Majd az úrvacsorával élés feltételeit említve így folytatja: „*Az elmondottakból világos, hogy az Úr Jézus halálának emlékjegyében, a kenyérben és a borban, melyeket Krisztus megtört teste és kiontott vére jelképeinek tartunk, csak azok részesülhetnek, akik újjászülettek és hitük vallomására bemerítkeztek, s megváltott emberekként Urukkal és embertársaikkal rendezett közösségben élnek. E kitétel első fele a gyakorlatban azt jelenti, hogy az úrvacsorai istentiszteleteken ugyan jelen lehetnek a gyülekezethez tartozó gyermekek, látogatók, érdeklődők, de az úrvacsora jegyeiben nem részesülhetnek. A mondat második része pedig azt feltételezi, hogy az úrvacsora előtti napokat a hívőknek arra kell felhasznál-*

niuk, hogy személyes csendességeikben önvizsgálatot tartsanak, s az Ige és a Szentlélek világosságában felismert bűneiket megbánva Isten bűnbocsátó kegyelméért könyörögjenek. Ha pedig a felismert vétkek ember-társi kapcsolataikban jelentkeznek, akkor azok rendezésére is törekedniük kell. Ha ezt az utat valaki nem járta végig, akkor inkább azt javasoljuk, hogy ne úrvacsorázzék, nehogy ítéletet egyék és igyék önmagának.”

Végül kitér arra, hogy kinek a feladata a szentség kiosztása: „Az úrvacsora istentiszteletek vezetése, a jegyek kiszolgáltatása nem kizárólagosan lelkipásztori jogkör, hanem a gyülekezeti szolgálattevőkről vallott hitelveink alapján bármely felavatott szolgálattevő, presbiter, diakónus vagy evangélista elláthatja ezt a szolgálatot.”

2.5. A methodista egyház

A Wesley fivérek által alapított, az evangélikus egyházhoz sokban közel álló felekezet életében fontos szerepet tölt be az úrvacsora, hiszen abban Isten ereje válik elérhetővé. A methodista egyház tanításának alapjairól így szól a közösség honlapján található hitvallásszerű összefoglalás: „Magunkat Krisztus egyetlenegy egyháza részének tekintjük, amelyben az imádság, az igehirdetés és a szolgálat által Krisztushoz hasonlóvá válnunk. A hitnek ebbe a közösségébe fogad be és tagol be minket Krisztus a keresztség és az egyháztagságba való felvétel által, az újjáteremtő és átforgató Szentlélek ígéretének elfogadása által. Az úrvacsora rendszeres ünneplése által a feltámadott Jézus Krisztus jelenlétében részesülünk és így erősödünk meg abban, hogy az Ő hűséges tanítványai legyünk.”³²

A methodista egyház 25 hitcikkelye külön foglalkozik a szentségekkel, amelyek ebben a közösségben is a keresztséget és az úrvacsorát jelentik. A 18. cikkely az úrvacsoráról így fogalmaz: „Az úrvacsora nem csupán a keresztyének egymás iránti kölcsönös testvéri szeretetének a jele, hanem sokkal inkább Krisztus halála által való váltságunk szentsége. Ezért azok számára, akik szabályszerűen, méltóképpen és hittel veszik: a kenyér, amelyet megtörünk, a Krisztus testével való közösség, és a pohár, amelyet megáldunk, a Krisztus vérével való közösség.”

Az átlényegülés tanát (*transsubstantiatio*) a protestáns egyházakhoz hasonlóan a methodisták sem fogadják el. Álláspontja szerint ez nem bizonyítható a Szentírásból, sőt ellenkezik annak egyértelmű szavaival.

A hitcikkely személyes vallomása így folytatódik: *„Krisztus teste az úrvacsorában csak mennyei és lelki módon adatik számunkra, és csak így vesszük és esszük azt. Az eszköz pedig, amellyel az úrvacsorában Krisztus testét vesszük és esszük: a hit.”*

A metodista egyház tanítása szerint ellenkezik Krisztus rendelésével az, hogy az úrvacsora szentségét megőrzik, körülhordozzák, felemelik vagy imádják.

Khaled László, a Magyarországi Metodista Egyház szuperintendense így vall: *„Misztérium és realizmus. Titok és valóság. Metodistaként ezt élem meg az úrvacsora szentségében. Krisztus az asztalához hív minket, Jézussal lehet lelki módon élő közösségünk és megtapasztalásunk. A gólgotai bárány értünk áldoztatott, az úrvacsora az ő benne való bűnbocsánat és megújulás átélése. Isten kegyelmi eszköze, amivel rendszeresen élhetünk. Nem érdem, hanem ajándék. John Wesley, aki anglikán lelkészként volt a metodista ébredési mozgalom vezetője, mindezek fényében tanította: úrvacsorázz, amilyen gyakran csak teheted! – Fogadjuk el ezt az ajándékot, fedezzük fel az úrvacsora titkát és valóságát!”*

2.6. A püünkösdi egyház

A püünkösdiék a reformáció hagyományának megfelelően, biblikus alapon két szentséget ismernek el: a keresztséget (bemerítést) és az úrvacsorát.

Az úrvacsora az egyik legbensőségesebb kifejezési módja közösségünknek, egységünknek Jézus Krisztussal, valamint testvéreinkkel. Az úrvacsorát az Úr Jézus Krisztus szerezte az utolsó vacsora alkalmával, azzal a céllal, hogy megemlékezzünk szenvedéséről és haláláról mindaddig, amíg visszatér. Az úrvacsora egyben az új szövetség megerősítése és megújítása részünkről, amely egybekapcsol Megváltónkkal és egymással is, akik az „egy kenyérből” részesedünk.³³

Érdemes megjegyezni, hogy a magyarországi püünkösdiék első szabályzata Jézus példájára hivatkozva tartalmazza a lábmosást is. *A ceremóniákat az Úr eltörölte. De meghagyta nekünk a szeretet és megalázkodás parancsolatát, az Úrvacsora vételét, amelyet megelőz a lábmosás, mert ezeket maga az Úr Jézus rendelte és cselekedte.*³⁴

Hitvallásukban kijelentik, hogy az úrvacsorát Jézus – engesztelő halálának előestéjén, a zsidó pászka ünnepen – szerezte, azzal a céllal, hogy

ők is ezt cselekedjék az ő emlékére. Alkalomról alkalomra hálával emlékeznek halálára, amíg visszatér. Az úrvacsora jegyei – a kovásztalan kenyér és a bor – Krisztus megtört testének és kiontott vérenek jelképei. Benne kiábrázolódik Krisztussal és testvéreinkkel való közösségünk. Az úrvacsorában azok részesülhetnek, akik újjászülettek és hitük valloására bemerítkeztek, de önmagukat őszinte bűnbánattal megítélik, és hittel elfogadják Jézus bűnt eltörlő vérét.

3. Ökumenikus Tanács – ökumenikus tények – ökumenikus vágyak, igények és reménységek

Az ökumenikus mozgalom lényege nem a formai, strukturális vagy látzategységben való feloldódás, sokkal inkább a tanítványi közösség. S ha tanítványok vagyunk, akkor feladatunk és kötelességünk figyelni a Mesterre, és tanulni egymás tanításából. Félretenni a megszokott skatulyákat, a másik – ilyen sémák alapján való – megítélését, és rácsodálkozni arra, hogy a tanítási eltérések is hoznak Isten áldotta gazdagságot, és a gyakorlatbeli különbözőségek is rámutatnak az úrvacsora/eucharisztia kimeríthetetlenül mély titkára. A teológia normatív funkciója ismételten kiegészül az újrafogalmazási funkcióval. Az örök igazságot aktuálisan megfogalmazni (újrafogalmazni) minden kor kötelessége. Ez az eucharisziával/úrvacsorával kapcsolatos ökumenikus kötelezettségünk is. Különösen is izgalmas e területen a „*praesentia realis*” (*modus praesentiae*) kifejezés értelmének bemutatásánál, ahol a filozófiai és/vagy biblikus argumentációk prioritásának kérdése is meghatározó lehet.

„*Nyilvánvaló, hogy az evangélium tiszta tanítása nem lehet alkudozás vagy kompromisszum tárgya*” – írja Reuss András evangélikus dogmatika professzor –,³⁵ de nem szabad elfelejteni a közöset, azt, ami már öszszeköt, de az egységre szóló krisztusi mandátumot sem.

Az egyház Krisztus teste, s mindannyian, akik Krisztus testének tagjai, szeretnének test-közelségben és test-közösségben élni. A jelenvaló Krisztus ígéri, hogy aki őhöz megy, azt semmiképpen nem utasítja el.³⁶ Az Eucharisztikus Kongresszus célkitűzése is a Krisztushoz közeledés, a Krisztus-hitben való megerősödés, a Krisztusban való élet. Ökumenikus közös vágyunk, hogy egyre közelebb kerüljünk a jelenvaló Krisztushoz.

Ha pedig hozzá közelebb kerülünk, egymáshoz is óhatatlanul közelebb kerülünk, s netán összeérnek azok a csoportok, amelyek ma elkülönülve egymástól, távolságot tartva próbálnak Krisztushoz egyre közelebb igyekezni, és az Ő asztalához telepedni. Végtelenül fájdalmas nekünk, és igencsak érthetetlen a kívülről szemlélők számára, hogy ez nem tudott eddig megvalósulni. Sokak reménye, hogy már itt a földön is együtt kóstolhassák a Bárány menyegzőjét,³⁷ amire készülünk az örökkévalóságban. Dolhai Lajos az Eucharisztikus Kongresszus alapdokumentumáról írt ismertetőjében így fogalmaz: „*Azt is mondhatjuk, hogy az ökumenikus mozgalom célja az, hogy majd egykor együtt ünnepelhessük az Eucharisziát.*”³⁸

Tudjuk jól, sokat jelentenek az egységmodellek, örök felkiáltójel a világ számára a „Lima-liturgia” megszületése. Ennek elvi jelentősége éppen a tanításbeli különbségek ellenére való közösség megélésének lehetőségére hívja fel a figyelmet. Példa a Leuenbergi Konkordia, amely a nagyon eltérő úrvacsora-tanítást képviselő GEKE³⁹ egyházakat szószerű és oltárközösségbe vonta azon az alapelven, amit János apostol így fogalmaz: Isten nagyobb a mi szívünkénél...⁴⁰ Ismert az a megközelítés is, amely a *praesentia realis* kifejezés helyett a „részdás-részvétel Krisztus ekkleziológiai testében” gondolatot használja és bontja ki a közös eucharisztikus gyakorlat megalapozására.⁴¹

Az ökumenikus mozgalom aktív része nem csak a teljes közösségig áthidaló megoldásként ízelgeti, de még folyamatosan gazdagítja azt a kifejezést, amely a dialógusok világában is terminus technicusszá vált: „*Eucharisztikus vendégszeretet*”. Több katolikus és evangélikus ökumenikus kutatóközpont együttműködése eredményeként publikálták az „*Úrvacsorai közösség lehetséges – az eucharisztikus vendégszeretet tézisei*” című iratot. A kutatóintézetek kifejtik, hogy „*teziseik megszületésének vágya és célja, hogy dokumentálják és megalapozzák, hogy a közösségre való nyílt meghívás értelmében hangzó eucharisztikus vendégszeretet minden még fennálló teológiai és gyakorlatbeli különbség ellenére lehetséges.*”⁴² Majd felsorolják azokat a kivételeket és különleges alkalmakat, ahol ez sokak számára már természetessé vált. Az irat hivatkozik a világ előtti közös tanúságtétel feladatára, az irgalmasság közös gyakorlatának forrására, az ökumenikusan aktív, elkötelezett hívek türelmetlenségére és a kísérletként megvalósuló gyakorlatok kontrollálási

szükségességére és lehetőségére.⁴³ E gondolkodásmód inkább a jövőre való készülés és útkeresés, mint a követhető modell kategóriájába tartozik, hiszen egyházjogilag még nem fogadható el a meglévő határok átlépése. A megbékélt különbségek ökumenikus modelljének gyakorlata azonban – egyház-pedagógiai indíttatásból is – javasolja az egymás eucharisztikus alkalmán való passzív, szemlélődő, együtt-imádkozó részvételt.

A tiszta ivóvíz megléte az emberiség legnagyobb kérdéseinek egyike. A víz életet jelent. Nélküle elpusztul minden. A számariai asszony arra kéri az élet vizét ígérő Jézust, hogy adjon neki olyan vizet, amitől nem szomjazik meg soha,⁴⁴ A Krisztushoz közeledő emberek, csoportok, részegyházak mindnyájan vágnak a tiszta életet, sőt örök életet jelentő vízre, s vele a tiszta forrásra. Ezt a vágyat és jogos igényt – testvéri közösségben, egymásra figyelve – meg kell érteni, s Krisztus tanítványainak mindent meg kell tenni, hogy az elválasztó falak és távolságok megszűnjenek. Addig pedig hadd fájjon az *intercommunio* hiánya minden egyes alkalommal, amikor nem részesedhetünk együtt a szentségben, s ez a fájdalom motiváljon minket a teljes közösségért való testi-lelki-szellemi munkálkodásban. Gérecz Imre nemrég megjelent könyve az eucharisztikus lelkiségről Urunk e legnagyobb ajándékát úgy mutatja be, mint a „*tevékeny jelenlét*” megnyilvánulását. Krisztus tevékeny jelenléte az eucharishtiában/úrvacsorában mozdítsa az egyház vezetőit és népét az egység munkájában tevékeny jelenlétre.

„*Minden forrásom belőled fakad*” – hangzik a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus zsoltárokból vett jelmondata. Az MKPK körlevele 2019-ben így folytatja: „*Krisztus a forrás, az ő tanítása, élete, megváltó kereszthalála és feltámadása, kegyelme, amely közöttünk működik az idők végéig, képes arra, hogy lelki megújulást hozzon városaink, népünk, Európa és az egész világ számára.*”⁴⁵ S tegyük hozzá, a felekezetekben élő egyház, a világkereszténység egésze számára. Hiszen az eucharisztia a Krisztusban és az egymással való közösség jele: Az egység szentsége. Ez nemcsak a hiányzó egység szentsége, hanem a szentség, amely egységet teremt és teremthet. Krisztus egy testének egységét. S miközben ezen gondolkodunk, ne feledjük, Krisztus ezért imádkozik az Atyához.⁴⁶

Bibliográfia

- AFANASZJEV, Ny. Ny., *Az Úr lakomája*, Szent Atanáz Görögkatolikus Hit-tudományi Főiskola, Nyíregyháza 2017.
- BLÁZY, Á., Az Eucharisztia gyökereiről, in *Theologiai Szemle*, LXIII. (2020/3), 146–155.
- BRAND, E. L., *Auf dem Wege zu einer lutherischen Gemeinschaft: Kanzel- und Abendmahlsgemeinschaft*, LWB-Report, 26. Kreuz Verlag, Stuttgart 1989.
- DIÓS, I. (szerk.), *Pápai megnyilatkozások az Eucharisziáról, Pápai dokumentumok 1264–2007*, Szent István Társulat, Budapest 2019.
- DITTMER, U., *Abendmahl, Theologische Informationen für Nichttheologen*, Evangelische Verlagsanstalt, Berlin 1989³.
- DÖPMANN, H.-D., *Die Orthodoxen Kirchen*, Verlags-Anstalt Union, Berlin 1991.
- ELERT, W., *Abendmahl und Kirchengemeinschaft in der alten Kirche, hauptsächlich des Ostens*, Flacius Verlag, Führt 1985.
- FEKETE, K., *Az úrvacsora értéke és jelentősége a református teológiában*, Esztergom 2018. november 28., in https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi_i8645fT wAhXlkYsKHUaSBq8QFjAFegQIGBAD&url=http%3A%2F%2Ftar.eucharisztikuskongresszus.com%2FEucharisztikus_tudomanyos_konferencia_2018%2FEloadasok_szoveg%2FFekete.pdf&usq=AOvVaw0JJ66GCav24DAUgm2rcFXa
- FISCHL, V. (szerk.), *Az egyházi szolgálatok gyakorlati és dogmatikai összehasonlítása, Kiadvány a MEÖT TKE Bizottsága által feldolgozott témák írásaiból*, Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, Budapest, [é. n.], vö. <https://www.meot.hu/index.php/keresztyen-m>
- GASSMANN, G. – LIENHARD, M. – MEYER, H. – HERNTRICH H.-V. (Hrsg.), *Um Amt und Herrenmahl. Dokumente zum evangelisch/römisch-katholischen Gespräch*, Verlag Otto Lembeck, Verlag Josef Knecht, Frankfurt am Main 1974.
- GÉRE CZ, I., *Tevékeny jelenlét. Eucharisztikus lelkiesség*, Pannonhalmi Főapátság Közhasznú Alapítvány, Pannonhalma 2020.

- GRACZA, P. – PATAKY, A. – UNGVÁRI, Cs., A pünkösdi mozgalom, in *Vallástudományi Szemle*, XIII. (2017/3).
- GRETHLEIN, Chr., *Abendmahl feiern in Geschichte, Gegenwart und Zukunft*, Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 2015.
- HAHN, S., *Das Mahl des Lammes, Die Messe als Himmel auf Erden*, Sankt Ulrich Verlag, Augsburg 2003.
- HAKE, J., *Der Gast bringt Gott herein, Eucharistische Gastfreundschaft als Weg zur vollen Abendmahlsgemeinschaft*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2003.
- HARTENSTEIN, J. – PETERSEN, S. – STANDHARTINGER, A. (Hrsg.), „Eine gewöhnliche und harmlose Speise”? *Von den Entwicklungen frühchristlicher Abendmahlstraditionen*, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 2008.
- HELLER, D. – RUDOLPH, B. (Hrsg.), *Die Orthodoxen im Ökumenischen Rat der Kirche, Dokumente, Hintergründe, Kommentare und Visionen*, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 2004.
- KOROKNAI, Z., *Eucharisztia, A barátság szentsége*, Jezsuita Kiadó, Budapest 2020.
- KRÁNITZ, M., Az Eucharisztia titka az ökumenikus párbeszédben, in PUSKÁS, A. (szerk.), *Az élet kenyere, Az Eucharisztia ünneplése és teológiája*, Szent István Társulat, Budapest 2012, 178–201.
- KUNZ, R., *Gottesdienst evangelisch-reformiert, Liturgik und Liturgie in der Kirche Zwinglis*, Pano Verlag, Zürich 2001.
- LESSING, E., *Abendmahl*, Ökumenische Studienhefte 1, Bensheimer Hefte 72, Vandenhoeck&Ruprecht, Göttingen 1993.
- LÖHR, H. (Hg.), *Abendmahl*, Mohr Siebeck, Tübingen 2012.
- MUMM, R., Eucharistische Gastfreundschaft, in *Quatember*.
- REUSS, A., „Testét, vérét adja ő nekünk”. Az úrvacsora értelmezésének néhány kérdéséről, in *Theologiai Szemle* 58 (2015), 78–84.
- SCHMEMANN, A., *Az eucharisztia, Isten országának szentsége*, Szent Atanáz Görög Katolikus Főiskola, Nyíregyháza 2017.
- SLENCZKA, N., Teilgabe am ekklesiologischen Leib Christi statt Realpräsenz? Luther – heute gelesen: Der Abendmahlssermon von 1519, in *Luther* 90,3 (2019), 142–149.
- THÖLE, R., *Bevezetés az ortodoxia világába*, A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest 2001.

THURIAN, M. – WAINWRIGHT, G., *Baptism and Eucharist, Ecumenical Convergences in Celebration*, World Council of Churches, Geneva 1983.

WELKER, M., *Mi történik az Úrvacsorában?* Hatvani István Teológiai Kutatóközpont, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2013.

További iratok, dokumentumok

Centre d'Études Oecumeniques (Strasbourg) – Institut für Ökumenische Forschung (Tübingen), Konfessionskundliches Institut (Bensheim), Abendmahlsgemeinschaft ist möglich, Thesen zur eucharistischen Gastfreundschaft, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main [é. n.].

Gemeinsame Römisch-katholische/ Evangelisch-lutherische Kommission, Das Herrenmal, Verlag Bonifatius-Druckerei Paderborn, Verlag Otto Lembeck Frankfurt Am Main, 1982¹¹.

Gemeinsame Römisch-katholische/Evangelisch-lutherische Kommission, Wege zur Gemeinschaft, Verlag Bonifatius-Druckerei Paderborn, Verlag Otto Lembeck Frankfurt Am Main, 1982¹¹.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Hitvallási iratai – 2.: Az Ágostai Hitvallás, 4.: Schmalkaldeni cikkek, Kis Káté, 5.: Egyességi irat. Luther Kiadó, Budapest 2008, 2019, 2015.

Jegyzetek

1. Fil 1,21.

2. Vö. <https://www.meot.hu/index.php/meotrol-m>.

3. Az 1993-as II. Ökumenikus Direktórium 16. pontja így fogalmaz: „Az Egyház egysége a különbözőségek gazdag hálózatában valósul meg. A különbözőség az Egyház katolicitásának egyik dimenziója. Az ilyen különbözőségek gazdagsága azonban feszültségeket támaszthat a közösségben. A Szentlélek e feszültségek ellenére is folyamatosan működik az Egyházban, és különböző mivoltukban egyre mélyebb egységre hívja a keresztényeket.” Vö. <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=76>

4. Vö. II. Ökumenikus direktórium, 18. pont: „Az emberek értelmetlensége és bűne végig a történelmen ellenállt a Szentlélek egyesítő akaratanak, és gyöngítette a szeretet erejét, mely fölülmúlja az egyházi életben jelentkező feszültségeket. Az Egyházban kezdettől fogva történtek szakadások. Az idő múlásával egyre súlyosabb nézeteltéré-

sek mutatkoztak, s néhány keleti egyház többé már nem volt teljes kommunióban a római Székkel és a nyugati egyházzal. Később keleten súlyosabb megoszlások más egyházi közösségek kialakulásához vezettek. Ezek a szakadások tanbeli vagy egyház-egyelmi kérdésekből fakadtak, és az Egyház természetére vonatkozó nézetkülönbségekre vezettek.”

5. Gen 50,20.
6. Róm 1,12.
7. II. Ökumenikus Direktórium, 172. pont: *„Az ökumenikus dialógus lehetővé teszi a különböző egyházak és egyházi közösségek tagjainak, hogy eljussanak a kölcsönös megismerésre, a hit és a gyakorlat azon pontjainak fölismerésére, melyekben közösek, s melyekben eltérnek egymástól. A résztvevők próbálják fölfogni e különbségek gyökereit, s mérlegelni, mennyiben valós akadályai a közös hitnek. Amikor beismerik, hogy ezek a különbségek valóban barikádok a kommunió útjában, a közösen birtokolt hit szikráinak fényénél törekszenek megtalálni az eszközöket a lebontásához.”*
8. Jézus mondja (Mt 18,7): *„Jaj a világnak a botrányok miatt! Mert szükséges ugyan, hogy botrányok legyenek, de jaj annak az embernek, aki által a botrány történik.”* (fordítás: RUF); továbbá 1Jn 2,10: *„Aki szereti testvérét, megmarad a világosságban, s nem szolgál botrányul másoknak* (fordítás: SZIT).
9. Jn 17.
10. Vö. Magyar, P. M., Ortodox megközelítés, in FISCHL, V. (szerk.), *Az egyházi szolgálatok gyakorlati és dogmatikai összehasonlítása*, 47.
11. Idézi THÖLE, R., *Bevezetés az ortodoxia világába*, 72.
12. Uo. 73.
13. Mindhárom liturgiában: Aranyaszájú Szent János Liturgiája, Nagy Szent Vazul (Bazil) Liturgiája, Szent Jakab Liturgiája.
14. „Proszkomídia”.
15. Egyességi irat, 65., 1–3. pontok.
16. Az ige társul az elemhez és szentséggé lesz.
17. LUTHER, M., *Nagy káté*, az Oltáriszentségről, 302–303.
18. LUTHER, M., *Schalkaldeni cikkek*, 6. Az Oltáriszentségről.
19. LUTHER, M., *Kis káté*, Az oltáriszentség, 138–139.
20. „Manducatio oralis”.
21. REUSS, A., *„Testét vérét adja ő nekünk”*, 5.
22. Agenda, 49–59. Evangélikus istentisztelet – Liturgikus könyv, 80–103.
23. Ez az evangélikus egyház belső identitás-erősítésének célját szolgálta, de az ökumenikus „együttmozgást” is jelentette a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus idején.
24. Ez különösen is releváns téma a vegyes házasságokban külön felekezethez tartozó gyermekek esetében, ahol eddig az elsődözés jóval korábban is megtörténhetett, mint a konfirmáció.
25. *Heidelbergi Káté*, 78. kérdés-felelet. <https://reformatus.hu/isten-szolt/hitvallasaink/heidelbergi-kate/>

-
26. FISCHL, V. (szerk.), *Az egyházi szolgálatok gyakorlati és dogmatikai összehasonlítása*, 39. (Zsengellér József megfogalmazása).
 27. *Heidelbergi Káté*, 79. kérdés–felelet. Kálvin, *Institutio* 4.17.1–11.
 28. Fekete, 2.
 29. Vö. <https://regi.reformatus.hu/mutat/6237/>
 30. Baptista Hitvallás, 11. <http://www.ujpest.baptist.hu/index.php?m=7820>
 31. FISCHL, V. (szerk.), *Az egyházi szolgálatok gyakorlati és dogmatikai összehasonlítása*, 42. (Lőrík Levente megfogalmazása).
 32. Vö. <https://metodista.hu/kik-a-metodistak/tanitasunk-alapjai/>
 33. FISCHL, V. (szerk.), *Az egyházi szolgálatok gyakorlati és dogmatikai összehasonlítása*, 43. (Benedek Zsolt megfogalmazása).
 34. Vö. GRACZA, P. – PATAKY, A. – UNGVÁRI, Cs., *A pünkösdi mozzgalom*, 26–27.
 35. Vö. REUSS, A., „*Testét, vérét adja ő nekünk*”.
 36. Jn 6,35–37.
 37. Vö. HAHN, S., *Das Mahl des Lammes, Die Messe als Himmel auf Erden*, 20.
 38. Vö. <https://www.iec2020.hu/hu/hirek-sajto/2020-nek-alapdokumentummarol>
 39. Gemeinschaft Evangelische Kirchen Europas – vagy Leuenbergi közösség.
 40. 1Jn 3,20.
 41. Vö. SLENCZKA, N., *Teilgabe am ekklesiologischen Leib Christi statt Realpräsens?*, 143–149. – Luther 1519-es „úrvacsorai sermó”-ját elemezve, s annak konzekvenciáit kilenc pontban lebontva mondja el a Krisztus ekkleziológiai testében való részesedés elméletét.
 42. *Abendmahlsgemeinschaft ist möglich: Thesen zur Eucharistischen Gastfreundschaft*, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main [é. n.], 1–2.
 43. Uo. 11.
 44. Jn 5,14.
 45. Vö. <https://katolikus.hu/cikk/megujulas-a-szeretetben---az-mkpk-korlevele>
 46. Jn 17,20.